

Beethoven az op. 132-es vonósnygyesének III. tételére fölé ezt írta:

„Egy felgyógyult szent hálaéneke az Istenséghez ...” és megszólal egy csodálatos korál-tétel.

1945-ben, az Államokban a nagy beteg Bartók erre reflektál a III. zongoraverseny II. tételében, amikor ezt írja a tétel élére: „Adagio religioso”, és ugyancsak egy csodálatos korál-tétel szólal meg.

A 20. sz. közepén: *hibátlan, új és szent zene.*

*Debrecen, 2004. 02. 07.*



## HOLLAI KERESZTÉLY

### A SZENT ÖSSZEJÖVETEL...

Pál így nevezi a korinthusiakhoz írt első levelében a Jézusra való emlékezést; ma ez volna az istentisztelet, a szent liturgia, a „mise” helyes, magyar elnevezése (görögül: szünerkhomenón).

Kétféle összejövétel lebeg a szemem előtt:

a, Összejövünk barátok egy kirándulásra, s amikor itt az ideje, mindenki előveszi a magával hozott enniválóját és elkezd enni. Vagy összejövünk valami családi ünnepre többen, s mindenki a meghívó által készített uzsonnát, vacsorát fogyasztja, testvéries hangulatban, de nem gondolnak a bibliára, Jézusra, csak békésen beszélgetünk, eszegetünk, iszogatunk.

b, Összejövünk, esetleg valami szerényebb enniváló is jut mindenkinek, de közben megemlékezünk Jézus életéről, tanításáról és az Ő utolsó baráti összejövételéről, amikor Jézus és tanítványai utoljára ettek együtt megünnepelve a zsidó húsvétot.

Ez volna a szent összejövétel magja.

Ezt megelőzheti egy-egy *bibliai rész részletesebb elemzése* (nevezhetjük: az ige liturgiájának). Fontosnak tartom, hogy az ószövetségi rész boncolgatását, az ószövetségi ének, a zsoltár kövesse az allelujával, s az újszövetséghez új ének tartozzék.

E második rész előképe talán az Apostolok Cselekedetei 20. fejezetében olvasható, amikor Pál Troászban összegyűjtötte (itt a „szünágó ige megfelelő alakja szerepel) a testvéreket kenyértörésre, „és hosszan beszélt, egészen virradatig...”

Ezután következhetne - harmadik részként - a *Felajánlás*, amikor arra kérjük Mennyei Atyánkat, hogy *áldja meg egész heti munkánkat* (a görög „anaphora” = felküldés), amit a kenyér és bor jelképez és *hálát adunk a héten kapott minden ajándékért.*

Ennek a megáldásnak a legfontosabb mozzanata az, hogy kérjük a Lélek-Istent, hogy erejével *tegye istenivé a mi felajánlott adományainkat.* (epiklészisz). **Azaz: azt kérjük, hogy a kenyér és a bor, melyek jelképezik a mi adományainkat, legyenek Jézus testvére és vérévé; azaz Jézus Lelkévé, azaz: Istenivé!**

Igen fontos, hogy e helyen a „szóma” görög szó szerepel, ami az emberi lényegét jelenti, s nem az élő testet, amit a görög „szarx” szó jelent.

A gond az, hogy a latin „corpus” szó mind a kettőt jelenti!

Mindezek záró mozzanata - a negyedik rész -, hogy ezen istenivé vált adományokból *visszkapunk valamit, aminek elfogyasztásával mi is részesülünk az Isteni létből!*

A fentiek alaposabb megértéséhez, a Szentírásban a Márk 14/12-től és a szinoptikusoknál párhuzamos helyeken olvasható részről gondolkodom.

Mind a három említett részben előfordul a *szövetség* kifejezés, ezért először megkeresem az eredetét.

Két pontból indulok el: Mózes 2. könyvéből (A Kivonulás) és

az Újszövetség egy-egy megfelelő helyéből.

**A szövetség.** (2Móz. 24).

Amikor Mózes lejtött a hegyről, kihirdette a népnek az Úr minden szavát és minden parancsát. Az egész nép egy szívvel felelte: az Úr minden szavát megtartjuk, melyeket hozzánk intézett.

Azután a Sínai hegy lábánál, Mózes parancsára, fiatal izraeliták égőáldozatot mutattak be, és fiatal bikákat ajánlottak fel az Úrnak közösségi áldozatul. Mózes pedig vette a vér felét és áldozati csészékbe öntötte, a vér másik felét az oltárra hintette. Utána vette a szövetség könyvét és azt felolvasta a népnek.

Ők kijelentették: „Amit az Úr parancsol, azt követjük és megtartjuk”. Erre Mózes vette a vért, meghintette vele a népet és így szólt: „Ez annak a szövetségnek a vére, amelyet az Úr ezen feltételek mellett kötött veletek.”

2Móz 23/25 „... megáldom kenyeredet és vizedet, s távol tartom tőled a betegségeket. Országodban nem lesz asszony, aki elvetél vagy meddő marad, s életed napjait teljessé teszem.” - Ez egy részlet az előzményekből, amit az Úr vállal, mint a másik fél a **szövetségben**.

Tehát a szövetség – a szerződés – (diathéké) az Úr és Izrael között kötött.

Lényege: a nép megtartja a Tanítást, és ezért az Úr maximálisan támogatja őket.

Ezt a szövetséget a bikák feláldozásával és az áldozati vérrel való meghintéssel pecsételi meg Mózes.

Mint tudjuk, a nép ebből a szövetségből elég hamar kilépett, aminek súlyos következményei lettek. Ezért, sok száz év múlva, Jeremiás próféta *Új Szövetség* vizionál.

Jeremiás 31/31: „Jönnek napok – mondja az Úr -, amikor új szövetséget kötök Izrael házával és Júda házával, de nem olyan szövetséget, mint amelyet atyáikkal kötöttem azon a napon, amikor kézen fogva kivezettem őket Egyiptom földjéről. Azt a szövetségemet ugyanis megszegették...”

„Ez lesz a szövetség, amelyet Izrael házával kötök, ha elérkeznek azok a napok – mondja az Úr -: *bensőjükhöz adom a törvényemet és szívükbe írom.*”

Tehát ez már egy sokkal lelkebb, transzcendensebb szövetség víziója!

A második induláshoz az Újszövetséget veszem elő.

Jn. 3.: Jézus Nikodémusszal beszélget: „aki nem születik újjá, az nem láthatja meg az Isten-országát.” Amikor Nikodémusz értetlenkedik, akkor Jézus megmagyarázza neki, hogy nem test szerint kell neki újjá születnie, hanem „vízből és Lélekből”. Tehát az újjászületésről, Jézus átvitt értelemben beszélt neki.

Ugyanúgy, mint amikor Szamáriában, Jákob kútjánál az asszonnyal beszélget (Jn. 4/14): „aki abból a vízből iszik, amelyet én adok, az nem szomjazik meg soha többé, mert a víz, amelyet én adok, örökéletre szókellő vízforrás lesz benne”.

Tehát ezeken a helyeken a víz jelképezi Jézus tanítását, mint ahogyan a Jn.: 7/37-től: „Aki szomjazik, jöjjön hozzám és igyék; aki hisz bennem, annak belsejéből...élő víz folyói fakadnak, --ezt a Lélekről mondta, amelyben a benne hívők részesülnek”.

Tehát a Jézus által adott víz a Lelket jelenti!

Az első kenyérszaporítás után, (Jn.: 6/26) keresik Jézust az emberek, s amikor megtalálják, Jézus kifejti nekik, hogy bár előzőleg jóllaktak a mezőn kapott kenyérral, mégis ne ilyen kenyérért „fáradozzanak, hanem olyanért, amely megmarad az örök életre. Ezt az Emberfia [azaz: „én”] adja nektek”

Később a nép Mózesre hivatkozik, aki a mannákat adta nekik a pusztában, mire Jézus elmagyarázza, hogy a „Mennyei Atyám adja nektek az igazik kenyeret.... Én vagyok az élet kenyere, aki hozzám jön, többé nem éheznek, s aki bennem hisz, nem szomjazik soha....”. Atyámnak az az akarata, hogy mindenki, aki látja a Fiút és hisz benne, örökké éljen”.

Tehát itt Jézus igen világosan megmagyarázza az átvitt értelemben mondott szavait:

A *Kenyer* = a *tanítással*, amely az örök élethez segít minket. És ez a *kenyer* = *tanítás* = *Jézus maga!* Jn.: 6/48 „Én vagyok az élet kenyere”, halljuk újból.

Majd, amikor a tanítványok méltatlankodnak, megbotránkoznak, akkor Jézus pontosít, s igen világossá teszi azt, amit mondott: (Jn.: 6/63) „A lélek az, ami él, a test nem használ semmit. A hozzátok intézett szavaim lélek és élet”.

Összefoglalva: *kenyer* = *tanítás* = *Jézus lelke!* (Mi mégis mindig Krisztus testéről beszélünk, mert nem tudjuk, hogy a „corpus” szó, az eredeti görög szót is jelenti, azaz: a teljes emberséget!!!)

Ugyanerről az értetlenkedésről olvasunk a Márk evangéliumban (8/16), amikor a hajóba szálltak, és csak 1 kenyér volt náluk, s ekkor Jézus figyelmeztette a tanítványait, hogy „vigyázzatok, óvakodjatok a farizeusok és Heródes kovászatól”; tanítványok itt is a konkrét kenyérről gondoltak, s nem a farizeusok tanítására, amitől Jézus óvta őket.

Amikor Jézus bírálja a szokások kínos betartását a 7. fejezetben, akkor is arról olvashatunk, hogy „Kívülről semmi sem kerülhet be az emberbe, ami beszenyenezhetné, hanem az, ami belülről származik”. Tehát nem a bevitt étel számít, hanem a lélek, ami a szívből ered, ami szájon át hat a másik emberre.

Lukácsnál, a vacsora megkezdése előtt Jézus mond még egy mondatot, amely a következő mondatoknak sokkal mélyebb értelmet, sokkal nagyobb súlyt ad:

„*Vágyva vágytam rá, hogy ezt a húsvéti vacsorát elköltsem veletek, mielőtt szenvedek.*”

Tehát: Jézus tanította a barátait 3 éven keresztül az életével, példabeszédeivel, magyarázataival, de most itt az utolsó óra, amikor is mindent még egyszer, tömören a tudtukra akar adni. Tehát így kell figyelni Jézus ezután elhangzó szavaira!

Márknál a vacsora menete (14./17-től): az asztalnál „Jézus kijelentette: egyiketek elárul engem, aki eszik velem”. Ezek után rögtön következik:

„Vacsora közben [kezébe] vette a kenyeret, megáldotta, megtörte és ezekkel a szavakkal adta nekik: *Vegyétek, ez az én testem.* Majd fogta a kelyhet, hálát adott, odanyújtotta nekik. Mindnyájan ittak belőle. Ő pedig így szólt: *Ez az én vérem, a szövetségé, amelyet sokakért kiontanak.*”

**Itt is: A tanítás (= a kenyér = Jézus Lelke) és a vér, ami a szövetséget megpecsételi.**

„Ezután elimádkozták (elénekelték) a hálaadó zsoltárt, s kimentek az Olajfák hegyére”.

Először is: nem valószínű, hogy Jézus csak az elárulását említette a vacsora közben és a felhívást, hogy egyenek a kenyérből, és igyanak a borból. János (13. fejezet) azonosítja ezt a vacsorát, mert említi, hogy az a vacsora, amikor Júdás elárulja Jézust.

Majd fölkel a vacsora mellől és megmosta a tanítványai lábát – Júdásét is.

És ekkor tanítani kezdi a Tizenkettőt: ... az úr, aki megmossa a tanítványai lábát a *követendő példa!*

Majd: „*aki befogadja azt, akit küldök, engem fogad be, s aki engem befogad, azt fogadja be, aki engem küldött*” Ez után jelenti be Jézus, hogy „Egyiketek elárul engem”. „Majd fogta a falatot és az áruló Júdásnak adta”. Tehát ez a Szédernek azon a pontján történt, amikor a kenyeret mártogatva enni kezd a közösség. Ezután tovább beszél Jézus az övéihez – Júdás már element -: „*Új parancsot adok nektek: Szeressétek egymást! Amint én is szeretlek benneteket, úgy szeressétek ti is egymást. Arról tudják majd meg rólatok, hogy a tanítványaim vagytok, hogy szeretettel vagytok egymás iránt.*”

Ennek a szeretetnek a gyümölcse az igazi béke: (14/27): „*Békességet hagyok rátok, az én békémet adom nektek; nem úgy adom, ahogyan a világ adja*”.

Tehát nem a veszekedések utáni kibékülésekre, a háborúk után szokásos béke-kötésekre gondol Jézus, hanem ennél sokkal többre!

Jézus már korábban is meghatározza a szeretet mértékét (Jn.: 10/11): „*Én vagyok a jó pásztor; a jó pásztor életét adja juhaiért*”.

A 15. fejezet 13. versében ezt még tovább is pontosítja: „*Senki sem szeret jobban, mint az, aki életét adja barátaiért*”.

Ezt rögtön be is mutatja nekik, amikor már kint voltak a Kidron-patakon túl, s feltűnt az elfogató brigád: Jézus határozottan kiállt eléjük: „*Ha engem kerestek, ezeket engedjétek el*”.

Hogy mennyire félelmetes volt ez a helyzet, az abból látszik, hogy „mindenki elmenekült” (Márk.: 14/30), és egy ifjú inkább ruhátlanul menekült, leplét az őt elfogni akaró kezében hagyva.

Majd a főpap udvarán, amikor felismerték, Péter kétségbeesetten tagadni kezdett (Jn.: 18/17) – Ez Máténál, Márknál és Lukácsnál is olvasható.

#### Konklúzió:

Amikor a Szent-összejövetelkor a tanító rész után (ige-liturgia) és a felajánlás-hálaadás után felkészülünk a közösséggé válásra, a „communio”-ra, akkor annak középpontjában jóval hosszabban kellene megemlékeznünk az Utolsó vacsoráról, kezdve a „Lábmosástól” egészen Jézus elfogatásáig.

Így nem valami misztikus összejövetelről lenne szó, hanem Jézus igazi emlékezetéről, ahogyan ezt ő kívánta!

Az első Korinthusi-levélben leírtakat így kibővítve ez valóban az „*Úr Vacsorája*” lenne: a közös részesedés a Kenyérből és a Borból; Jézus tanításából!

És ez az *emlékezés* egyúttal a *Szövetségre való emlékezés is lenne!*

Ez a szövetség ekkor így áll fel: az egyik fél a **Mennyei Atyánk**, - tehát egy minket végtelenül szerető

személy! -, a másik fél **mi** vagyunk – a bukdácsoló emberek.

A szövetség, a szerződés két szinten valósul meg:

- Megértjük, felfogjuk és megtartjuk Jézus tanítását és ezért cserébe a Békét kapjuk! (de jól jönne ez ma is!)
- Kicsiben: Ő elengedi nekünk minden adósá-gunkat, ha mi is elengedjük az adósainknak. (Mt.: 18/23), ahogyan a „Mennyei Ország Királya” elengedte az adósságát annak a szolgá-nak, aki rettenetes pénzzel volt adós neki (10'000 talentummal), s ennek fejében neki csak egy igen kicsi adósságot kellett volna el-engednie (100 dénár).

Nem szoktuk tudni, hogy ezt a szövetséget naponta megkíséreljük megkötni a „Mi Atyánk” imában, amikor azt kérjük Mennyei Atyánktól, hogy „engedd el adóssá-gainkat, amint mi is elengedjük adósainknak”. (az utolsó előtti kérés helyes fordítása!)

A már meglevő szövetségre, szerződésre való emléke-zés újból és újból közelebb hozza egymáshoz a szer-ződő feleket; illetve: a Mennyei Atya mindig igyekszik ott állni a közelünkben, s csak az a kérdés, hogy mi mennyire keressük a közelségét, mennyire bízunk Benne, hogy mennyire érezzük az eddigiek jelentősé-gét!

Az üzlet többféle lehet: történhet azonos helyzetben levő felek között, de történhet a munkaadó és a munka-végző felek között; itt már bizonyos alá-, fölrendelt-ségi viszony alakulhat ki.

Ha ez Isten és ember között jön létre, akkor ez a viszony végtelenül tágnak, reménytelenül nyomasztónak lát-szik, mindaddig, míg meg nem érezzük, hogy a Másik Fél végtelenül szeret minket, másrészt, hogy minden-ható, tehát biztosan nem fog minket kihasználni, hiszen nincsen szüksége a mi felajánlásainkra. A mi felajánlá-saink csak arra jók, hogy közelebb kerüljünk Hozzá, hogy mi is részesedjünk a Végtelenben.

Tehát: ez az üzlet, csakis a mi számunkra jelentős és kedvező – mondom én, közönségesen!

Ez a fejezet sokkal összetettebb, semhogy egy ilyen esz-mefuttatással megelégedjünk!

#### Tehát újból fussunk neki!

A szent-összejövetel központi mozzanatáról a három szinoptikus evangéliumban és Pál apostol első Korinthusiakhoz írt levelében olvashatunk (11/23).

Ideírom azokat a szavakat, melyek mind a négy helyen előfordulnak:

„*Vacsora közben Jézus vette a kenyeret, hálát adott, megtörte és odanyújtotta a tanítványoknak: ez az én tes-tem, azután fogta a kelyhet, hálát adott: ez az én vérem, a szövetségé: igyatok ebből mindnyájan.*”

A fentiekből látjuk, hogy az eledel egyenlő Jézus tanításával; Jézus tanítását kell, kellene befogadnunk! A borból való ivással pedig megpecsételjük a Szövetséget. **Ha Jézus tanítása szerint élünk, mert befogadtuk, akkor életre kel a Mennyei Atyával kötött szövetség, azzal, aki végtelenül szeret bennünket.**

Végül is:

- a víz, a kenyér átvitt értelemben való azonossága a tanítással,
- a tanítás átvitt értelemben való azonossága Jézus testével,

Az új szövetségnek (a „legújabbnak Mózes, Jeremiás után) e fenti két pont - mondhatom -, hogy a technikai alapja.

Az igazi, a minden ember számára csodát jelentő Lényeg:

- ❖ a Béke lenne, mint a szeretet következménye, az Új Szövetség eredménye. Ennek feltétele: az ellenség szeretete; az olyan szeretet, amely képes életét is adni a barátai életéért.

#### Újabb összefoglalás.

Amikor János 6. fejezetben beszél Jézus, akkor a testéről beszél úgy, mintha eledel volna – a testét = *lelkét* „változtatja át” kenyérré. Az utolsó vacsorán a kenyérről beszél úgy, mintha az ő teste lenne – a kenyeret „változtatja” át az ő testévé = *lelkévé*.

Mindenképpen: Jézus teste is és a kenyér is átvitt értelemben Jézus tanítása, amiben rejlik a mi megváltásunk; erre kell *emlékeznünk!*

#### Az ellenség-szeretetről.

Ezt a kérdést fel lehet bontanunk:

1, Ne csinálj magadnak ellenségképet; lehet, hogy a másik gondolataiban is van igazság; az *igaz hit* birtoklásának a tudata az emberiség legrettenetesebb mérgei közé tartozik.

2, Minden verekedés úgy kezdődik, hogy „én csak visszaütöttem”. Érdemes elolvasni az első világháború előtti királyi, császári megnyilatkozásokat.

3, Lehet, hogy én csakugyan nem vagyok hibás, s a másik mégis üt; ezt el kell szenvednem tudván, hogy ezzel megakasztok egy folyamatot, egy pusztító folyamatot, amely az ellenkező esetben tovább fog gyűrűzni – talán a végtelenségig.

A Szent-összejövétel sora – szerintem:

- ❖ Hálaadás = Isten dicsőítése.
- ❖ A heti munkánk följánlása, hogy az Istennek tetszővé váljon

- ❖ Emlékezés az utolsó vacsorára, amit természetesen követ az

- ❖ Evangélium és annak fejtegetése (áldozás, úrvacsora tanítás nélkül, olyan mintha vendéget hívnék, szépen megterített asztalhoz, rajta ezüst evőeszközök, drága porcelán tányérok, de elfelejtenék föladni ennivalót). Az áldozás, úrvacsora tanítás nélkül csak üres forma!

- ❖ A Kommunió, a közösségé válás a közös evés által.

2017. 03. 25.

MÁTÉ-TÓTH ANDRÁS

## TEOLÓGIA & KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS



Előadásomban az egyházfejlesztés és a teológia között viszonyt törekszem elemezni.<sup>1</sup> Két nézőpont metszetét, egymásba fonódását, tandemjét vagy tangóját mutatom be - három lépésben. Először a profán és a szent tudás egymásra hatásának modelljeiről beszélek, a teológia és a társadalomtudományok viszonymodelljeinek mintájára. Másodszer a teológiahányos egyházfejlesztésből fakadó egyházi következményekre térek ki. Végül szeretném ráirányítani a teológia lehetséges hozzájárulásaira az egyház fejlesztés törekvéseiben és műveleteiben.<sup>2</sup>

Teológián az istenismeret rendszerezettségét értem, a közösségfejlesztés területére koncentráló témák a gyakorlati teológia területére tartoznak, amely ötvözi a társadalomtudományok és a teológia elméleteit és módszereit. Egyházfejlesztésen az intézményfejlesztés és csoport dinamika egyházi közegben történő alkalmazásainak összességét értem.

<sup>1</sup> Az egyházfejlesztők 2017-es konferenciáján elhangzott előadás kibővített változata.

<sup>2</sup> A téma első magyar nyelven is hozzáférhető könyvei: Paul M. Zulehner, Josef Fischer und Max Huber, *Népem lesztek: a gyülekezeti hit alapjai*, mit der Unterstützung von Rohonci

Katalin (Luzern: Egyházforum, 1990); Gerhard Lohfink, *Milyennek akarta Jézus a közösséget? A keresztyén hit társadalmi dimenziója*, mit der Unterstützung von Kocsi György (Luzern: Egyházforum, 1990)